

Prof. Ing. Lubomír Cyhelský, DrSc.

(12. 10. 1929 – 22. 1. 2018)

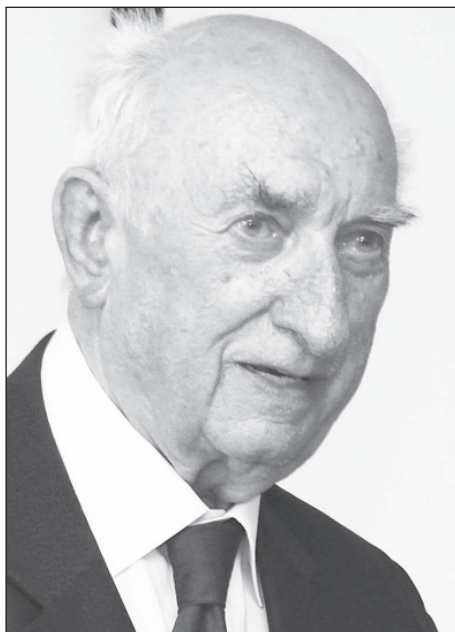

Foto: archiv ČSÚ

Ve věku 88 let zemřel koncem ledna 2018 nestor české statistiky a nepřehlédnutelná osobnost univerzitního života prof. Lubomír Cyhelský. Vysoká škola ekonomická v Praze jeho odchodem ztrácí neúnavného propagátora výuky statistiky i statistické vědy. Odchází člověk, který celý svůj profesní život zasvětil rozvoji statistického oboru a akademického prostředí.

Lubomír Cyhelský se narodil v Bousově u Čáslavi v rodině učitele. Po absolvování gymnázia studoval v letech 1948–1952 statistické inženýrství na Vysoké škole speciálních nauk ČVUT. Toto čtyřleté studium, zřízené v roce 1946 (původně statisticko-pojistné inženýrství), mělo vysokou úroveň, i když po roce 1948 i zde postupně probíhaly reformy – vylučovaly se „buržoazní pavědy“ (např. ekonometrie), omezovala se pojistná matematika a částečně i „matematické formalismy“. Před zrušením Vysoké

školy speciálních nauk (1952) zde absolvovalo 295 statistiků, mezi nimiž byly takové osobnosti, jako např. Jaroslav Hájek, Jaromír Walter či Jiří Likeš.

V srpnu 1952 nastoupil L. Cyhelský na nově založenou katedru statistiky Hospodářské fakulty Vysoké školy politických a hospodářských věd. Rozšířením této fakulty vznikla od 1. září 1953 Vysoká škola ekonomická s pěti fakultami (včetně Fakulty statistiky). L. Cyhelský pak katedře, na které začínal jako aspirant, zůstal věrný rovných 50 let. Zpočátku se zde setkal se zcela jiným pojetím statistiky než v době svých studií. V základním kurzu statistiky pro ekonomy se před jeho příchodem obvykle nedošlo dále než k průměrům a jednodušším indexům, vrcholem teorie statistiky byla leninská metoda „grupirovky“, počítalo se často ve verstách a pudech, aby se ilustroval na příkladech rozhodující podíl Lenina a Stalina – tehdy prezentovaných jako „praví tvůrci“ vědecké statistiky.

Je velkou zásluhou L. Cyhelského a jeho starších kolegů (Jaromír Walter, Ilja Novák ad.), že již během 50. let dokázali modernizovat výuku statistiky – na minimum omezili

(či zcela vynechali) marx-leninská pojednání a postupně rozšiřovali výklad různých statistických metod včetně dosud odsuzovaných „matematických formalismů“ (regresní a korelační analýza, analýza časových řad atd.). Učební texty z let 1958–1959 již obsahují prakticky stejné kapitoly, které pak tvořily základní kurz statistiky na VŠE až do 80. let. Tyto zásluhy je třeba zdůraznit tím spíše, že učebnice statistiky z VŠE se používaly i na mnohých jiných československých vysokých školách. Jestliže učebnice základů statistiky v SSSR či NDR obsahovaly rozsáhlý výklad o marx-leninismu jako základu statistiky až do 80. let, na katedře statistiky VŠE se nic takového nepěstovalo ani v době tuhé normalizace 70. let.

V roce 1958 získal L. Cyhelský vědeckou hodnost kandidáta věd, v roce 1961 obhájil habilitační práci, zabývající se statistickou analýzou vývoje národního důchodu v Československu. Když katedru statistiky postupně opustili doc. Korda, doc. Walter i doc. Kašpar, byl vedoucím katedry na jaře 1962 jmenován doc. Cyhelský (tehdy 32letý). V této funkci pak pracoval téměř 28 let. Profesorem (zprvu mimořádným) byl jmenován roku 1968. Velkou pozornost věnoval statistickému studijnímu oboru, o jehož osamostatnění v roce 1974 se významně zasloužil.

Publikační činnost prof. Cyhelského je neobyčejně rozsáhlá. Především byl autorem či členem autorských kolektivů asi pěti desítek učebnic a skript, vydaných v letech 1953–2010 a určených nejčastěji pro základní kurz statistiky. Nepřehánáme, když uvedeme, že z jeho učebních textů a sbírek příkladů studovaly desetitisíce posluchačů VŠE. Cyhelského učebnicemi se inspirovali i pedagogové bratislavské Ekonomické univerzity i dalších československých vysokých škol a fakult.

Ve vědecké práci se prof. Cyhelský dlouhodobě systematicky zabýval popisnou statistikou, roku 1981 mu byla za tuto práci udělena hodnost doktora věd. Věnoval se i problematice makroekonomických analýz, v 80. letech se soustředil na rozpracování tzv. logaritmické metody rozkladu indexů a na problematiku efektivnosti práce podniků (obojí společně s prof. Milanem Matějkou) i na další otázky sociálně ekonomické statistiky.

Kromě dlouhodobého řízení početné katedry statistiky zastával L. Cyhelský na VŠE i řadu dalších významných akademických i stranických funkcí. V letech 1966–1970 byl proděkanem pro vědeckou práci a dálkové studium na tehdejší Fakultě politické ekonomie (v roce 1968 přejmenované na Fakultu národohospodářskou), funkci prorektora VŠE pro denní studium zastával v letech 1976–1985.

Celoživotně spolupracoval se statistickým úřadem (ten od 50. let pětikrát změnil svou organizaci a název). Již během posledního roku svého vysokoškolského studia zde pracoval v odboru národohospodářských bilancí, od roku 1967 byl členem obnovené Státní statistické rady, později České a pak Federální statistické rady. Nelze opomenout ani desetiletou práci v redakční radě měsíčníku *Statistika* (od jeho vzniku v roce 1964), předsednictví redakční rady sborníku *Statistická revue* atd. Za zásluhy o rozvoj statistické vědy i státní statistické služby byla prof. Cyhelskému v roce 2013 udělena jako prvnímú Cena předsedkyně ČSÚ a rektora VŠE. Práce prof. Cyhelského měly ohlas i v zahraničí. Roku 1979 byl zvolen členem Mezinárodního statistického institutu (ISI),

jehož několika kongresů se pak aktivně zúčastnil. Podílel se i na založení České statistické společnosti (1990) a byl členem jejího prvního výboru. Od 90. let učil souběžně statistiku i na Hospodářské fakultě Technické univerzity v Liberci.

Za Lubomírem Cyhelským zůstává nesmazatelná stopa univerzitního profesora, který se zasloužil o kvalitní statistické vzdělání mnoha absolventů. Vděk a úcta kolegů a studentů nezacelí mezeru po jeho odchodu, ale jsou alespoň projevem uznání dlouholeté práce profesora Cyhelského pro vysokoškolský svět.

*Richard Hindls a Prokop Závodský
katedra statistiky a pravděpodobnosti Vysoké školy ekonomické v Praze*